

Jesús Carles de Vilallonga posseeix un estil inconfusible que permet reconèixer les seves filigranes artístiques a primer cop d'ull. Té un estil forjat en el treball sistemàtic i una biografia plena de vicissituds, algunes de controlades pels sentits, altres per l'atzar. El seu treball, però, sempre ha estat regit per un llenguatge universal i unes imatges entenedores, tant a Girona com en la impol·luta Montreal o a la seva Barcelona actual –la millor ciutat de la Mediterrània, segons em diu–; és un treball de taller basat en la constància i en el respecte al client, ple de matisos i reptes, de formats artístics de tota mena i amb la voluntat inesgotable de transmetre el seu món personal amb les imatges i els subterfugis que proporciona la crua realitat. Gilles Vigneault, gran cantautor quebequès i íntim amic de Vilallonga, en els seus versos sabia que Vilallonga poua imatges tant a l'hivern com a l'estiu i al fons del silenci: sempre.

Jesús Carles de Vilallonga,

l'artista que fixa les cares ocultes de la realitat

SEBASTIÀ GODAY > TEXT

*Hiver comme été
Tout me recommence
Au fond d'un silence
Je trouve à chanter*

Gilles Vigneault

M'agradaria incidir –i sé que és poc correcte començar amb aquesta apreciació– en el vigor proteic de l'entorn femení que ha aureolat, des del principi, la vida quotidiana i artística de Jesús Carles de Vilallonga i Rosell (Santa Coloma de Farners, 1927): la mare, tan indispensable en la seva educació primera; la seva primera esposa i les seves quatre filles; Katherine Slusher, la seva esposa des de fa vint anys i escaig, i que exerceix també de mànager; o l'assistenta que l'ajuda en la preparació de les teles, de les superfícies de paper, dels plòters. Aquest *entourage* femení li procura el benestar domèstic i creatiu adient per a la seva obra, que com-

plementa amb el seu afany per seduir tothom, per a la qual cosa té una facilitat innata. Vilallonga retorna sovint a les seves arrels,] que tenen dos punts de referència indispensables: Santa Coloma de Farners i el Mas Parés de Sant Martí Sapresa, la casa pairal, on ha viscut i passat llargues temporades. Però Vilallonga s'ha fet en el viatge, en el coneixement profund d'altres geografies, d'altres àmbits culturals gairebé sempre diametralment oposats als que va conèixer en la seva infància i joventut, que la Guerra Civil va marcar profundament: el seu pare va morir assassinat a tocar de la frontera francesa; un episodi fosc, dolorós i cabdal per a

la família, que des d'aquell moment es va aixoplugar en la fortalesa de caràcter de la mare, una colomenca decidida i protectora, intel·ligent. Vilallonga necessita que se l'estimi, que s'estigui per ell; llavors retorna amb escriu les mostres d'estimació rebudes, vinguin de les dones de l'entorn, incondicionals, dels clients o dels amics.

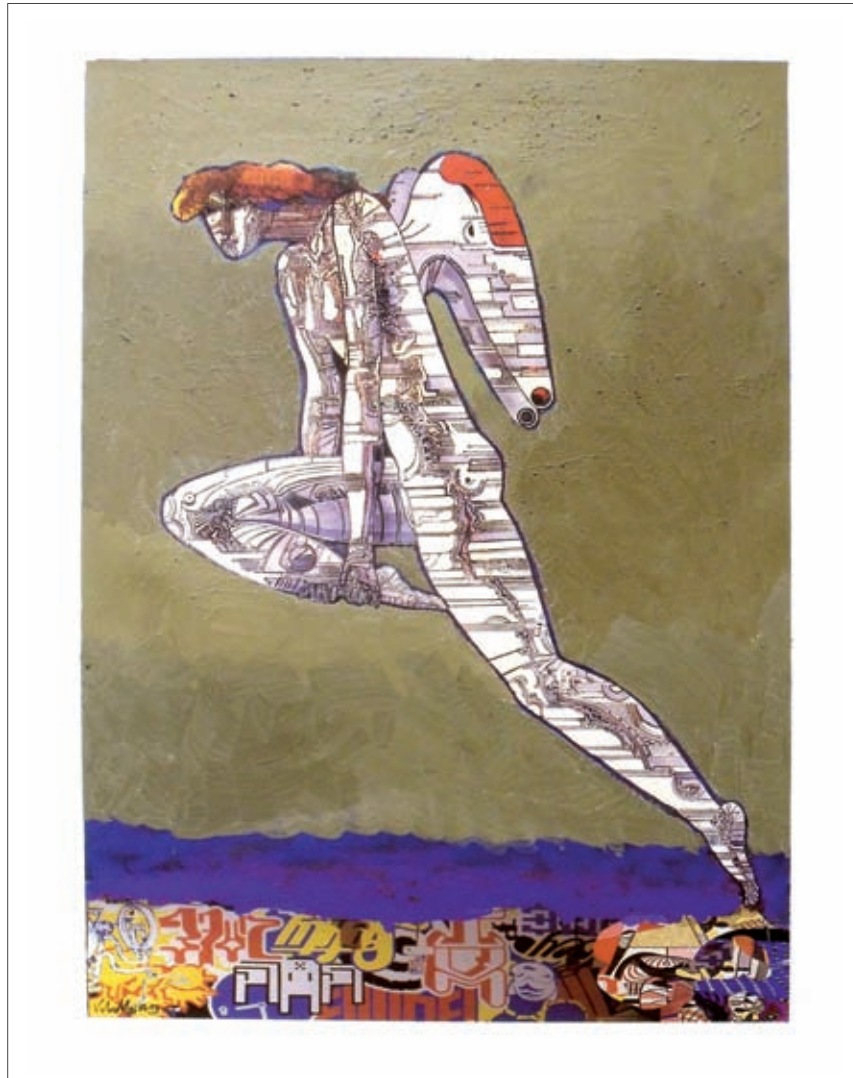
Esgarrifat pel tuf franquista de Girona, on els Vilallonga es van traslladar després de la guerra, i després de passar per l'espantós internat del Col·lell i per la grisor de plom imperant, en la desesperança de postguerra, Vilallonga se'n va anar a estudiar a Madrid, on va fer enginyeria de camins, ports i canals, i a Barcelona, on va cursar belles arts (1949). Després començà el seu periple per l'estranger: primer París, a l'École de Beaux-Arts, del 1952 al 1954, on va tenir de mestre Marcel Gromaire; després Roma i Canadà. Així, el jove Vilallonga s'amarà del con-

> *Vilallonga ha estat sempre un artista figuratiu, tocat sovint per la cal·ligrafia volguda del surrealisme*

tacte directe amb els corrents estètics de la *rive gauche* parisenca, amb efluis i colors marcats per la trompeta i les cançons o la novel·lística de Boris Vian o els blancs i negres litúrgics, bohemis, dels inicis de Brassens; de la llibertat o la idea de llibertat. I a Roma, el també blanc i negre del neorealisme el dirigí cap a peces robustes, de traç gruixut, retrats i figuracions previstos en les avantguardes d'entreguerres. Vilallonga es mantingué fidel a la

seva figuració: personatges tendres, records... Fins que, l'any 1958, signà un contracte amb el galerista de Montreal Max Stern, director de la Dominion Gallery. El 1955 se n'havia anat al Canadà, convençut -m'explica entre divertit i melancòlic- que hi decoraria un restaurant, però es va trobar que no hi havia res a decorar, que havia estat un engany, i llavors va haver de fer funcionar el magí per subsistir en aquell país: estètica existencialista, guitarres, cançons de cantautor i treball amb el pinzell per tal d'obrir-se camí i guanyar-se les garrofes i l'estabilitat. Stern, col·leccionista jueu alemany emigrat a Canadà, fou l'introduïdor, entre d'altres, de Van Dongen, Rodin i Henry Moore al seu país adoptiu.

Vilallonga ha estat sempre un artista figuratiu, tocat sovint per la cal·ligrafia volguda del surrealisme; o, en tot cas, la seva mirada prové del surrealisme, on Vilallonga ha begut

a pleret, sense cap distracció: el món dit per Vilallonga és el món on se succeeixen tota mena d'arquitectures, on s'estableixen excèntriques relacions entre homes i dones i on el color depèn de pinzellades minúscules, obsessives, inequívokes, farcides de paciència i de seny. En general, l'obra de Vilallonga no s'escapa mai, tot i el seu caràcter surreal, dels símbols reals plens d'equilibri, la forma dels quals vertebrava arquitectures a partir de màquines, edificis, cambres, sotes, cossos; arquitectures sempre relacionades amb figures movent-se en rols poc ortodoxos, enigmàtics però amb presència efervescent, sobtada, farcida de misteri. El món de Jesús de Vilallonga ens subministra píndoles d'art l'excipient de les quals pot ser la pintura al fresc o a l'oli o, en gran proporció, o pels avantatges que proporciona, el tremp a l'ou, tal com el varen fer servir els primitius italians com Giotto

> En general, l'obra de Vilallonga no s'escapa mai, tot i el seu caràcter surreal, dels símbols reals plens d'equilibri

o Cimabue, o el gravat, i darrerament les tres dimensions de l'escultura o la bibliofília. Un exemple: l'escultura *La Colometa*, que va donar a la ciutat que el va veure néixer; una dona etèria en ple moviment, gràcil, fosa en bronze, damunt d'una font a la plaça de Santa Coloma encarada a la seva casa natal, i que és un joell públic per a la població. O, més recentment, la maternitat simbòlica i, també, colomenca, on barreja

en les epidermis de la mare i del fill els noms de tots els colomencs que abraça el seu record, siguin il·lustres, siguin companys d'escola, siguin personatges dels anys trenta; una altra joia per a la ciutat de Santa Coloma de Farners.

Els anys 60 va decidir viure a cavall de Canadà, Barcelona i la Cadaqués mítica de Dalí i Duchamp, que li permetia l'intercanvi d'idees i d'experiències artístiques, a més de col·laboracions com la que va tenir amb Dalí en la creació d'escultures. Després de la mort del seu marxant, Max Stern, el 1988, decidí retornar a Catalunya, on ha treballat en uns estudis al Raval de Barcelona, per a l'obra en dues dimensions, i darrerament també en un taller on pot desenvolupar amb més tranquil·litat els nous reptes que li planteja la immersió en el món de les tres dimensions. A la zona francòfona del Canadà, Vilallonga és considerat i estimat com un artista dels seus, com

demostren les moltes publicacions d'història de l'art on la seva obra és present; un exemple d'aquesta relació és el mural *Retrat imaginari de 24 genis d'avui*, que presideix l'aula magna de la Universitat de Concordia, a Mont-real, on va compendiar la seva tècnica i el seu pensament artístic i intel·lectual en un quadre de gairebé 5 metres d'amplada.

En un dinar d'hivern al Mas Parés, a Sant Martí Sapresa, casa pairal on els carlins varen tenir-hi refugi -Vilallonga hi va trobar, emparedat, un amagatall d'armes i uniforme-, i acompanyat pels fills d'un col·leccionista canadenc, vaig poder flairar el seu *savoir faire* amb els convidats, el domini dels temps, dels registres de conversa, la creació verbal, la dicció acurada en frases amb l'aiguabarreig de tres idiomes, mentre ens explicava, amb gran amenitat, la vida d'aquell mas fredíssim carregat d'història alhora que els joves convidats mastegaven amb dificultat: pergamins, escopetes, un tapís de Joan Miró, un menjador modernista amb pintures de Guinart Candelich, o els quadres del pintor -volgudament secret i valiosíssim- mossèn Gelabert, o la decoració ideada pel mateix Vilallonga, les seves col·leccions de gravats... Un espai ple de sorpreses i inicis de converses. Jesús C. de Vilallonga necessita conversar de la mateixa manera que necessita treballar a fons en

> *El seu procés de treball comença -això fa una certa gràcia- per un horror profund cap al paper o suport en blanc*

els seus projectes: sense subterfugis ni velocitats innecessàries.

En un altre dinar, aquest cop en un restaurant del Raval de Barcelona, just al costat del seu estudi del carrer Hospital, em parla emocionat dels records cada dia més potents de la seva infància colomenca; dels personatges que ja no hi són físicament però que en moltes ocasions reneixen en els personatges elaborats en la seva obra; de la Guerra Civil i les seves conseqüències tràgiques; dels anys de felicitat, de bohèmia, per l'Europa de postguerra i en el paradís canadenc; de les cançons i la guitarra que el van ajudar a viure els primers mesos al Canadà; de les col·leccions privades on la seva obra és present; del llibre que Robert Descharmes va editar-li l'any 1971; de les seves filles, un món a part; de la col·laboració amb el seu germà en la nai-

xença del projecte d'Empuriabrava; de la seva amistat de llarga durada amb Domènec Fita. Més tard, al seu estudi, pràcticament sepultat per llibres d'art, m'explica el seu procés de treball, que comença -això fa una certa gràcia- per un horror profund cap al paper o suport en blanc; per això necessita una ajudant fidel i intel·ligent que li prepari els fons, darrerament els plòters (impressió per ordinador), sobre els quals Vilallonga es llança a crear, segons li dicta el subconscient, imatges i fantasmagories, amb el seu toc de pinzell tan característic. Treball diari, sense descans.

En les converses que hem mantingut, en un moment o altre, es pregunta per què un artista, posem per cas Francis Bacon o Fra Angelico, emet paranys estilístics, tècnics o visuals per atrapar l'espectador o altres artistes: Un Bacon *velazqueño*, torturat, amb carns deformades, angoixant; per contra, la sereníssima quietud, silenciosa, ben posada, de Fra Angelico. On rau el misteri? Què fa que un artista agradi o no? M'adverteix que, encara ara, professa una devoció enorme pel pintor del Dau al Set Joan Ponç, pel seu preciosisme, però també s'emociona parlant d'un Cadaqués de Meifrèn de la seva propietat. Vilallonga troba sempre què dir-nos.

Sebastià Goday Cuixart